

Jakub Wojtczak

„Przekazy niemieckie o Polsce i jej mieszkańcach w okresie panowania Piastów”, Andrzej Pleszczyński, Lublin 2016 : [recenzja]

Historia Slavorum Occidentis 2(13), 119-121

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Andrzej Pleszczyński, *Przekazy niemieckie
o Polsce i jej mieszkańcach w okresie
panowania Piastów*, Wydawnictwo
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej,
Lublin 2016, ss. 247**

Andrzej Pleszczyński ukończył w 1987 r. studia historyczne na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Trzy lata później sfinalizował studia z historii sztuki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1989 r. rozpoczął pracę jako asystent w Instytucie Historii UMCS w Lublinie w Zakładzie Historii Krajów Anglosaskich, przekształconym w latach późniejszych w Zakład Historii Powszechnej Średniowiecza. W 1998 r. obronił pracę doktorską pt. *Wyszehrad jako gród stołeczny i siedziba władców czeskich od X do schyłku XII w.*, jednocześnie przechodząc na stanowisko adiunkta. W 2008 r. został mu nadany tytuł doktora habilitowanego przez Radę Wydziału Humanistycznego UMCS. Obecnie pełni funkcję kierownika Zakładu Historii Powszechnej Średniowiecza jako profesor nadzwyczajny tejże uczelni. Jego zainteresowania naukowe skupiają się na epoce średniowiecza, a oscylują szczególnie wokół takich kategorii jak władza, ideologia, przestrzeń czy pogranicza kulturowe. Jest autorem kilkudziesięciu artykułów i recenzji, a także współredaktorem dwóch monografii: *Moc a její symbolika v středověku* oraz *Historia narrat. Studia mediewistyczne*. Do jego najważniejszych dzieł należą z kolei: *Przestrzeń i polityka. Studium rezydencji władcy wcześniejszego średniowiecza. Przykład czeskiego Wyszehradu, Vyšehrad – rezidence českých panovníků. Studie o rezidenci panovníka raného středověku na příkladu českého Vyšehradu*, oraz *Niemcy wobec Pierwszej Monarchii Piastowskiej (963–1034). Narodziny stereotypu – Postrzeżenie i cywilizacyjna klasyfikacja władców Polski i ich*

kraju (angielskie tłumaczenie: *The Birth of a Stereotype. Polish Rulers and their Country in German Writings c. 1000 A.D.*).

Prezentowana w niniejszej recenzji monografia ma na celu pokazanie, w jaki sposób Polska i jej mieszkańcy zostali przedstawieni w różnych źródłach powstałych na terytorium niemieckim w średniowieczu. Jak sam autor wskazuje we wprowadzeniu, wybór zachodniego sąsiada jest ważny z tego względu, iż był on w omawianym okresie niezwykle istotnym partnerem dla państwa polskiego. To właśnie Niemcy były pośrednikiem pomiędzy Europą Środkowo-Wschodnią a pokarolińską Europą Zachodnią. Dla autora duże znaczenie ma nie tylko bliskie sąsiedztwo, ale przede wszystkim wynikające z tego tytułu uwarunkowania polityczne, społeczne czy kulturalne.

Książka została podzielona na cztery główne części. W pierwszej z nich, nazwanej „Media Pamięci”, autor skupia się na genealogicznych związkach pomiędzy przedstawicielami Piastów a dynastiami niemieckimi, zarówno rodem panującym w Rzeszy, jak i później z dynastiami terytorialnymi. Zwraca uwagę na to, jakie znaczenie dla dziejopisarstwa miały mariaże dynastyczne, analizując m.in. małżeństwo Mieszka II z siostrzenicą cesarza Rychezą, Władysława Hermana z Judytą Salicką czy Władysława Wygnańca z Agnieszką Babenberg. Oprócz tychże zagadnień autor analizuje także polityczne i kulturowe związki nie tylko między dynastiami, ale również pomiędzy mieszkańcami obydwu państw.

W następnej części, noszącej nazwę „Pochodzenie Polaków, nazwa ich kraju oraz jego położenie”, A. Pleszczyński skupia się na początku nad pochodzeniem i genezą w zapisach niemieckich nie tylko Polaków, ale w ogóle Słowian. Problem ten wiąże się również z kolejnym ważnym zagadnieniem, a mianowicie różnymi nazwami nadawanymi przez autorów niemieckich mieszkańcom kraju nad Wisłą, czy również, a może przede wszystkim, porównywanie do antycznych Wandalów. Autor podejmuje również kwestię terytorialną, a mianowicie w jaki sposób położenie państwa Piastów wpływało na jego odbiór przez zachodnich sąsiadów.

Trzecia część została poświęcona wiedzy o historii Polski od czasów prehistorycznych do końca XIV w. Co ciekawe, oprócz kroniki Thietmara, która pełna jest wzmianek o Polsce i Słowiańszczyźnie, nie znajdziemy innych dzieł niemieckich, w których sprawom Europy Środkowo-Wschodniej zostanie poświęcona większa uwaga. Autor w tej części wskazuje na lakoniczne wzmianki dotyczące historii Polski, które pojawiły się w źródłach niemieckich w kontekście bitew, rozejmów i innych układów politycznych, w odniesieniu do działalności dyna-

stów niemieckich i podejmuje się ich analizy. A. Pleszczyński wskazuje również na przedmiotowość w ukazaniu historii Polski i Polaków w dziełach niemieckich.

Ostatnia część zatytułowana „Elementy stereotypowe i oryginalne w postrzeganiu Polski oraz jej mieszkańców”, oparta została na dwóch filarach tradycji: biblijnej i antycznej. Autor pokazał odniesienia do Biblii i spuścizny po Grekach i Rzymianach w kształtowaniu poglądów o początkach narodu. Warto zaznaczyć, iż ostatnia część monografii została podzielona na dwie części. Pierwsza analizuje podejście do Polski przez niemieckich duchownych, druga zaś pokazuje wizerunek Polaków, jaki wyłania się z niemieckiej literatury świeckiej. Takie rozdzielenie daje możliwość czytelnikowi porównania tych dwóch sfer w kontekście odbioru innego państwa czy też narodu.

Monografia autorstwa Andrzeja Pleszczyńskiego nie jest pierwszą książką dotykającą problemu odbioru Polski i narodu polskiego przez Niemców. Wspomnieć należy choćby prace Andrzeja Feliksa Grabskiego, które autorowi są doskonale znane. Zaznaczyć jednak należy, iż Pleszczyński w znaczny sposób poszerza zagadnienia swoich poprzedników, dodając do nich nowe tezy, zmuszając jednocześnie czytelnika do refleksji nad dotychczasowym stanem badań w tej kwestii. Autor korzystał w swojej pracy z ogromnej liczby źródeł i opracowań dotyczących tematu, nie tylko w języku niemieckim, ale również w języku polskim, czeskim, angielskim i łacińskim. Warto zaznaczyć, iż książka nie jest oparta jedynie na klasycznych źródłach pisanych. Oprócz analizy fragmentów dotyczących państwa polskiego i jego mieszkańców znajdujących się w kronikach czy tekstach religijnych, zostały wzięte pod uwagę także informacje zawarte w traktatach naukowych, w literaturze świeckiej, ale również w kartografii czy ikonografii. Dokładna analiza materiału badawczego, przystępny język oraz rzeczowe podejście autora do podjętego przezeń problemu, daje możliwość szczegółowego zapoznania się z tematem.

Mgr JAKUB WOJTCZAK,
Instytut Historii
Wydział Historyczny
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Umultowska 89d, 61–614 Poznań
kub.wojtczak@gmail.com